

prin excelență efemeră, cum sînt concertul și spectacolul de operă, conțin acel paradox care se naște la alăturarea unui număr mai mare de cronici legate de un moment îndepărtat: în absența verificabilității — care în critica literară există, opera existînd — valoarea acestor cronici devine o valoare creativă în stare pură, ca și cum ar avea drept obiect o creație a imaginației. Este adică rezistență cronică ajunsă la gradul de creație.

Pe lângă aceasta, cronică de însemnătate documentară, cuprinzînd indicii de viață culturală cotidiană, necesare studiului sociologic al epocii, pe care sociologia istorică nu poate să nu-l facă la un moment dat. Cronicile interbelice ale lui Traian Șelmaru îndeplinesc, în bună măsură, aceste două deciderate: ele sînt scrise viu, acid, dezvoltînd o voință de opinie care le dă culoare; pe de altă parte, punctul de vedere nu este niciodată inactiv, cronicarul știe vremea lui și informează indirect și posteritatea asupra ei. Dacă adăugăm la aceste calități și precizia unor diagnostice, fără de care, totuși, critica nu are scop intelectual, avem imaginea unei remarcabile fresce, a unei „mari fresce” văzute, dintr-o perspectivă personală, „de aproape”.

Mariana BRĂESCU

VALENTIN SILVESTRU :

„Un deceniu
teatral”

Valentin Silvestru. personifică ceea ce, într-un loc, el însuși denumea „critică-acțiune”. Intră în această noțiune atît exercițiul critic curent, dedicat dramaturgilor, pieselor și spectacolelor, cît și fixarea, prin încercări de sinteză, a unei realități teatrale în mișcare; criticul năzuiește să fie și istoricul literaturii dramatice și al teatrului contemporan, înainte de a lăsa procesul creator să se consume. Procedeu Iovinescian — cartea pe care dă impresia că o scrie, sub diverse înfățișări, Valentin Silvestru fiind o istorie a literaturii dramatice contemporane și a teatrului românesc contemporan. O asemenea schiță, parțială deoarece era dedicată unei perioade de zece ani (anii '70), poate fi con-

siderată culegerea intitulată „Ora 19.30”; „Un deceniu teatral” (Editura „Eminescu”, 1934) completează materialul cuprins în acel mult mai substanțial volum, incluzînd acum intervenții care nu își aveau, probabil, locul acolo; dar și altele, cu destinație în domeniul vieții teatrale în general și al chiar politicii teatrale. Căci, trebuie să adaug, în ideea de „critică-acțiune” sînt de inclus și acțiunea culturală propriu-zisă, inițiativele de activist în acel domeniu, care depășesc atribuțiile consfințite ale criticului și istoricului literar în general. Încă o observație: „acțiune” în critica activistă a lui Valentin Silvestru cuprinde și restituirea unei dramaturgii românești uitată, a unui fond de istorie literară în domeniul teatrului, care, după opinia criticului (și ea se susține în cele mai multe dintre cazuri), merită să fie readus la lumina zilei („Clăo și Melpomene” face parte din această categorie).

„Un deceniu teatral”, cea mai recentă culegere a criticului, îl înfățișează în toate aceste ipostaze; articolele lui dovedesc o acțiune culturală urmărită consecvent și care se confirmă chiar dacă am face în cuprinsul ei secțiuni întâmplătoare. Cartea are patru părți, despărțite prin tematică. „Istoria a zece stagioni”, cea mai întinsă, alătură panorame de lungimi diferite care sintetizează, cu un punct de vedere întotdeauna propriu și ferm, tabloul citei unei stagioni. De la mai scurta sinteză, scrisă în 1972, și pînă la amănunțita dare de seamă, cuprinzătoare nu numai a spectacolelor ci și a colocviilor, reuniunilor și festivalurilor, încheiate în 1982, e o distanță nu numai de zece ani ci și de poziție față de fenomen. În numai un deceniu, semnificația „criticii-acțiune” s-a metamorfozat vizibil la Valentin Silvestru, ajungînd de la înregistrarea, prin criteții axiologice, a spectacolelor la analiza vastă, de la nivelul inițiativelor sociologice, a unui întreg proces cultural. Sînt anii în care criticul și-a fundamentat poziția, considerată astăzi ca reprezentînd o instituție civilă. Această „instituționalizare” a actului critic, printr-o acțiune conjugată, reiese clar din sensurile pe care Valentin Silvestru le atribuie sintezelor lui din ce în ce mai detaliate, din ce în ce mai decise, din ce în ce mai raționalizate, în sensul că auelul la argumente se face (cu cit inițiativele sînt mai personale) ca o necesitate vitală. O asemenea anvergură practică și teoretică, precum este cea a criticii lui Valentin Silvestru, nu poate fi eliminată din perspectiva imaginii reale a literaturii contemporane; cînd se va scrie, fără prejudecăți, istoria sociologică a acestei epoci literare, va ieși într-un mod și mai direct la lumină semnifica-

(ia acțiunii culturale a lui Valeriu Silvestru; ea trebuie mereu urmărită.

În aceeași arie problematică, poate chiar mai pregnantă decât sintezele de stagioni, intră și cele trei lungi intervenții teoretice și de aspect militant (cu elementele care l-au făcut pe autor înconfundabil) reunite în capitolul „Conjunțiile teatrului cu timpul”. Sensul lor este cu precădere sociologic, unul dintre eseuri studiind chiar „Teatrul și societatea românească de azi”. Al doilea promovează un concept, cel de „novatorism”, idee care-i aparține lui Valeriu Silvestru („Ipostaze ale novatorismului contemporan”), iar ultimul tratează despre „Creativitate în critică”. Pe lângă celelalte două secțiuni („Portrete în creion”, cu profiluri mai lungi sau mai scurte despre dramaturgi vechi, despre actori și regizori, și „Cărți și ediții”, dedicate mai ales cărților și edițiilor le-

gate de inițiativele lui Valeriu Râpeanu), eseurile teoretice, de sociologie activă a teatrului ca fenomen cultural, au o pregnanță extraordinară. Ele constituie cele mai evidente tentative ale lui Valeriu Silvestru de a face doctrină; dar o doctrină cu teme în fenomenul cultural universal. Am putea dezvolta, prin comentariu, acest triptic ideologic, care are mai ales meritul de a pune lumii teatrale probleme care trebuie cu necesitate soluționate; dar rezumatul lor anulează semnificațiile unor astfel de texte a căror însemnătate de prim ordin constă în spectacolul de inteligență activistă. „Un deceniu teatral” completează, din acest motiv, și egalează ca sens „Ora 19,30”; ceea ce, pentru o carte care părea că este o etapă de marș literar, nu e puțin lucru.

M. B.

(Continuare de la pag. 90)

- *Domul din Milano fotografiat de...*, „Cronica”, 14 martie 1970
- *Dincolo de porți* — piese într-un act — București, A.T.M., caiet 143/1970
Cuprinde: *Podul, Domul din Milano fotografiat de...*, *Ploaia pe acoperiș, Intermezzo, Scara, Procesul cirtșilor, Muchia cuștitului.*
- *Un anotimp fără nume*, piesă în două părți, „Teatrul”, 9/1983
- *Cerească Aida*, piesă într-un act, Almanahul „Gong” al revistei „Teatrul”, 1985

În volum

- *Dansul tinerilor lupi*, București, Editura „Eminescu”, 1983.
Cuprinde: *Un anotimp fără nume*, piesă în două părți; *Seară cu dans*, piesă în două părți; *Veghea tinărului războinic*, piesă în cinci tablouri; teatrul scurt (piesele din caietul A.T.M. *Dincolo de porți*).

IV. OPINII CRITICE (selectiv).

Despre volumul de teatru

Mihai Rădulescu — „Steaua”, 3 martie 1984; Radu Ciobanu — „Orizont”, 18 mai 1984; Tia Șerbănescu — „Caietele Teatrului Național”, 88/1984—1985.

„Teatrul cultivat de Sorana Coroamă-Stanca este înainte de toate unul impregnât de pitoresc și fantastic, un teatru al stărilor lirice prin excelență” (C. Cubleşan — „Tribuna” 26 iulie 1984).

„Sînt concentrate dramatice bine structurate, în care se mizează mai ales pe

stări, pe procese psihologice abil desfășurate, pe caractere puternice”. (Ștefan Oprea — „România literară”, nr. 18, 10 mai 1984).

„Un stil fluent, de o mare concentrare, dobîndind pe alocuri virtuți aforistice: o viziune stenică, vitalistă, melioristă, care nu exclude însă, ci dimpotrivă, presupune și implică tragismul devenirii... Sorana Coroamă-Stanca scrie un teatru modern, în care tensiunea dramatică nu se naște din acțiune — intriga în sens clasic e inexistentă, iar trama epică abia schițată uneori — ci din confruntarea de idei” (Radu Ciobanu — „Orizont”, 18 mai 1984).

„Textele autoarei demonstrează atît mobilitate în folosirea diferitelor registre ale dramaticului, cuceririle mai noi ale domeniului fiind implicate cu măsură, cit și importanța acordată cuvintului, ca matrice atît a ideii, cit și a imaginii teatrale, ambele de nedespărțit. Piesele Soranei Coroamă-Stanca sînt scrise inspirat și poetic, în sensul valorilor poeziei dramatice” (N. Barbu — „Cronica”, 17 august 1984).

„Dramaturgia sa este prin excelență analitică, definită și prezidată de elevate criterii morale (cu unele evadări în simbol și alegorie), o analiză implicată, integrată acțiunii și sugerată prin reacțiile personajelor sau explicată, scoasă la iveală și enunțată, ca în piesele lui Ibsen, în momentele de criză și în situațiile încordate în care cărțile trebuie date pe față și sentimentele intime divulgate” (Ovidiu Constantinescu — „Viața Românească”, 12/1984).